

HYDROXIDY

Autor: Mgr. Stanislava Bubíková

Datum (období) tvorby: 27. 3. 2013

Ročník: osmý

Vzdělávací oblast: Člověk a příroda / Chemie / Anorganické sloučeniny

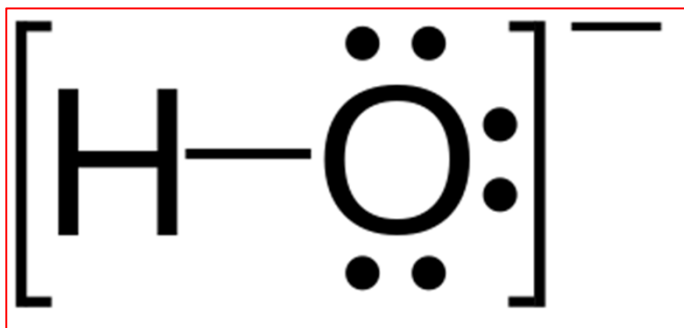

Anotace:

Žáci se seznámí se základními hydroxidy. V rámci tohoto modulu žáci popíší jejich vlastnosti, vyjmenují nejznámější hydroxidy a odvodí jejich vzorce. Posoudí jejich nebezpečnost a dopad havárií na zdraví lidí a ŽP.

Hydroxidy

- tříprvkové sloučeniny
- obsahují **hydroxidový** aniont (**OH**)⁻
- žíraviny (zásadité pH)
- starší název: *louhy*

Obr. č. 1: Hydroxidový aniont [2] dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hydroxide_lone_pairs-2D.svg

Obr. č. 2: Poleptání hydroxidem sodným [3] dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sodium_hydroxide_burn.png

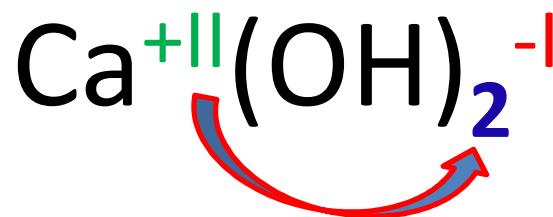
Tvorba vzorce

- na začátku vzorce – kationt (prvek nebo skupina prvků s **kladným** oxidačním číslem)
- na konci vzorce – **hydroxidový** aniont (náboj **1-**)
- sloučenina má **nulový** celkový **náboj**
  - hodnota **kladného** oxidačního čísla odpovídá **počtu skupin (OH)⁻**
  - hydroxidová skupina se píše do závorky (*výjimka – kladné ox. č. +I*)
  - číselná hodnota za závorkou se čte jako násobek (*např. 2 = dvakrát*)

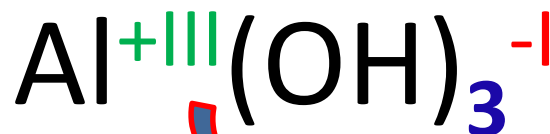
hydroxid draselný

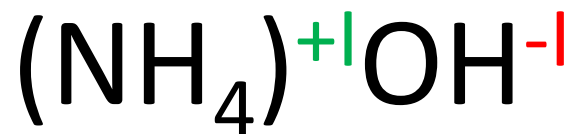
hydroxid vápenatý

hydroxid hlinitý

hydroxid amonný

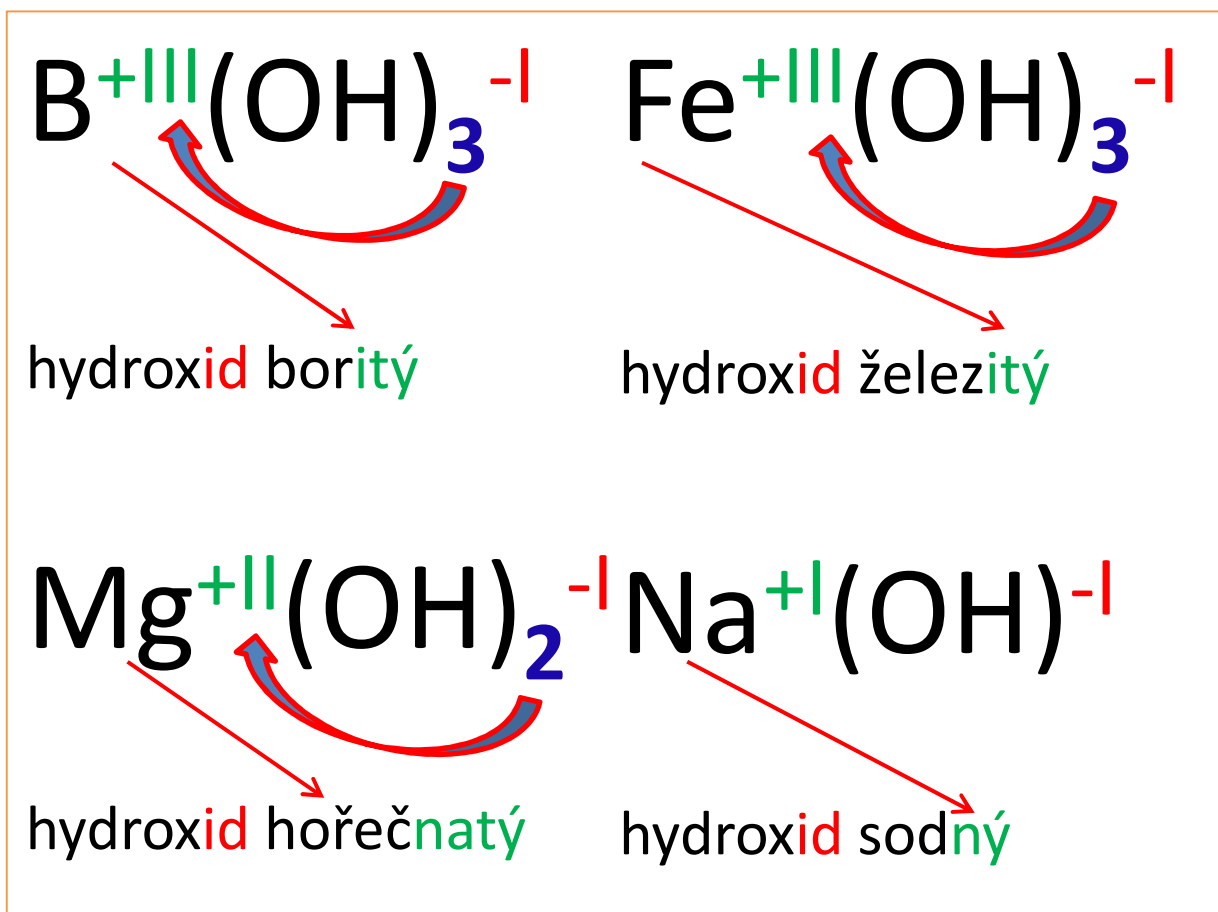

koncovky kladných oxidačních čísel:

- I. -ný
- II. -natý
- III. -itý
- IV. -ičitý
- V. -ičný, -ečný
- VI. -ový
- VII. -istý
- VIII. -ičelý

Tvorba názvu

- hydroxidový aniont má náboj **1-**
- hodnota číslice za aniontem je rovna **kladnému** oxidačnímu číslu kationtu

koncovky kladných oxidačních čísel:

- I. -ný
- II. -natý
- III. -itý
- IV. -ičitý
- V. -ičný, -ečný
- VI. -ový
- VII. -istý
- VIII. -ičelý

Hydroxidy alkalických prvků

- hydroxid sodný (NaOH) a draselný (KOH)
- pevné bílé látky (pecky), hygroskopické
- rozpustné ve vodě (exotermní reakce)
- alkalické žíraviny ($pH\ 12 - 14$)
- uchovávají se v polyethylenových lahvích (*reagují s SiO_2 ve skle*)

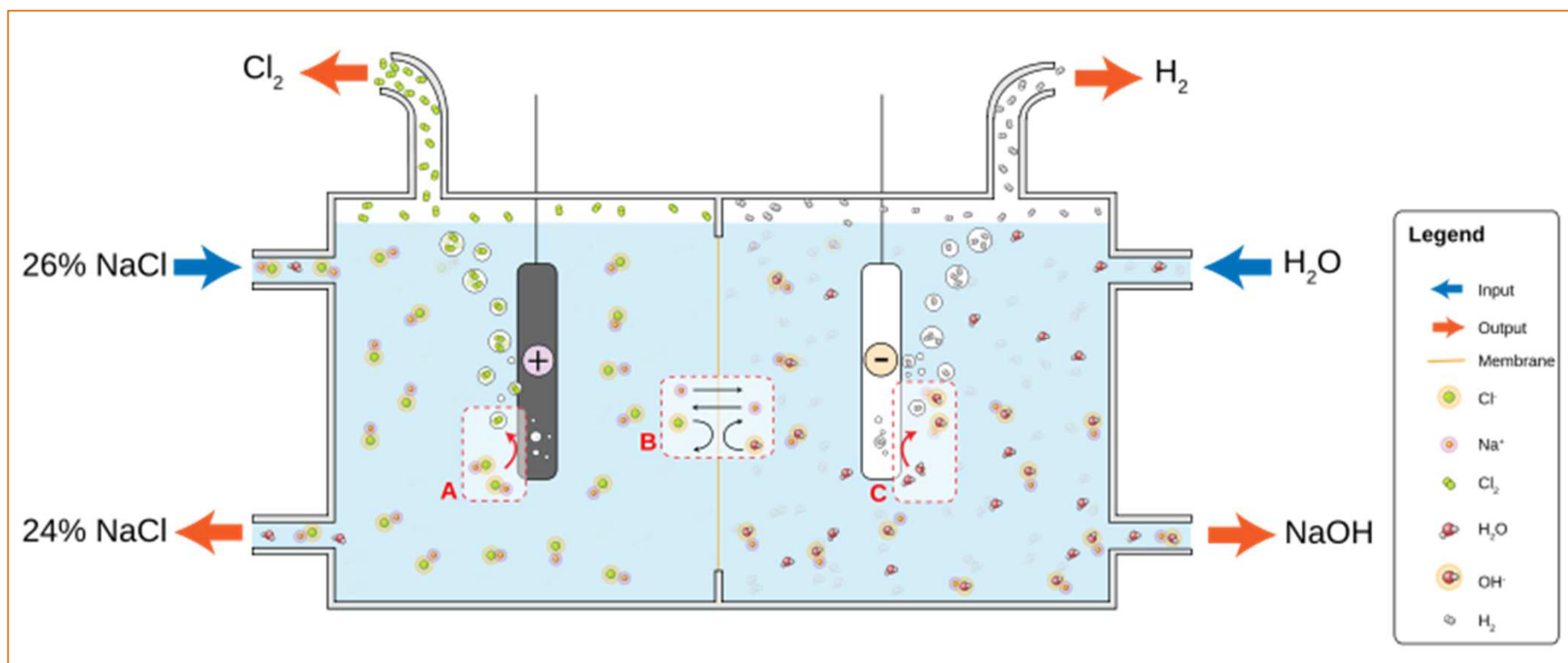
Obr. č. 3: Pevné pecky [4] dostupné z:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sodium_hydroxide_by_Danny_S._-_001.jpg

Obr. č. 4: Roztok NaOH [5] dostupné z:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sodium_hydroxide_solution.jpg

Hydroxid sodný

- výroba: elektrolýza vodných roztoků chloridů
  - vedlejším produktem je chlor
  - Nejmodernější - membránový způsob (od roku 1970, Japonsko)
- použití: E524, čištění lahví a odpadů, výroba mýdla, barvení textilu

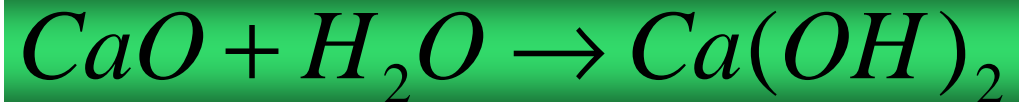

Obr. č. 5: Membránový způsob výroby NaOH [6] dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chloralkali_membrane.svg

Hydroxid vápenatý

- *hašené vápno*
- bílá pevná látka, středně silná zásada
- vznik: reakce páleného vápna (oxid vápenatý) s vodou – *hašení vápna*
  - exotermická reakce
  - Vápno se vždy sype do vody!
- použití:
  - stavebnictví
  - dezinfekce, bělení, fungicid
  - výroba cukru, doplněk stravy
  - výroba kovů, značení hřišť

Obr. č. 6: Hřiště značené hašeným vápnem [7] dostupné z:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ytteren_fotballstadion_B.JPG

Hydroxid železitý

- rez FeO(OH)
- vzniká na povrchu železa
  - červenohnědý prášek
  - nerozpustný ve vodě
- nerosty:
  - **goethit** FeO(OH)
  - **lepidokrokit** FeO(OH)
- amfoterní látka
  - reakcí s kyselinami vznikají železité soli
  - reakcí s hydroxidy vznikají železitany
- výroba:
  - srážením roztoků železitých solí roztokem alkalického hydroxidu

Obr. č. 7: Rez [8] dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rust_and_dirt.jpg

Obr. č. 8: Goethit [9] dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Goethite-171990.jpg>

Obr. č. 9: Lepidokrokit [10] dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lepidocrocite-170212.jpg>

Zdroje

1. BENEŠ, Pavel, Václav PUMPR a Jiří BANÝR. *Základy chemie pro 2. stupeň základní školy, nižší ročníky víceletých gymnázií a střední školy*. 3. vyd. Praha: Fortuna, 2000, 143 s. ISBN 80-716-8720-0 .
2. Hydroxide_lone_pairs-2D.svg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hydroxide_lone_pairs-2D.svg
3. Sodium_hydroxide_burn.png. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sodium_hydroxide_burn.png
4. Sodium_hydroxide_by_Danny_S._-_001.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sodium_hydroxide_by_Danny_S._-_001.jpg
5. Sodium_hydroxide_solution.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sodium_hydroxide_solution.jpg
6. Chloralkali_membrane.svg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chloralkali_membrane.svg
7. Ytteren_fotballstadion_B.JPG. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ytteren_fotballstadion_B.JPG
8. Rust_and_dirt.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rust_and_dirt.jpg
9. Goethite-171990.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Goethite-171990.jpg>
10. Lepidocrocite-170212.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lepidocrocite-170212.jpg>